

Kulturdepartementet

29. februar 2020

Arbeid med ny Museumsmelding. Innspill fra Forbundet for norske museumsvenner (FNM).

FNM er en landsdekkende kulturvernorganisasjon med tilslutning av 58 venneforeninger med over 20 000 medlemmer. Våre oppgaver består av formidling av informasjon mellom venneforeninger, regionale samlinger, bistå med nye venneforeninger, felles søknad om mva-kompensasjon for venneforeningene, pådriver overfor offentlige myndigheter vedr. museumssektoren, statistikk og info fra venneforeninger, årlig årsmøte og fagdager m.m. Utdeling av «Årets Venneforening». I 2020 vil vi ha fokus på å få med flere venneforeninger i Midt- og Nord-Norge.

Forbundet for norske museumsvenner (FNM) vil uttrykke glede og tilfredshet med at arbeidet med ei ny stortingsmelding om museumspolitikken har startet opp. Dette blir et svært viktig dokument med retningslinjer og føringer for offentlig politikk og forventninger, som vil få lang funksjonstid og stor betydning for museumssektoren spesielt og kulturarven generelt i Norge.

Forventning om grundig behandling – Frivillighetens naturlige plass

Det er viktig at det blir lagt opp til et grundig forarbeid med innspill og synspunkter, slik at meldingen kan bli best mulig.

Forbundet for norske museumsvenner forventer nå at frivillighetens rolle og samfunnsverdi denne gangen får en helt naturlig plass i meldinga. Vi forutsetter derfor at frivillighets plass blir behandlet på en grundig måte, ikke minst på grunnlag av synspunkter fra frivilligheten. Siden museumsmeldingen kommer i kjølvatnet av frivillighetsmeldinga forutsetter vi en inkluderende prosess som gir konkrete resultat og at frivilligheten blir hørt og tatt på alvor.

Forrige museumsmelding

Den forrige museumsmeldinga, «St. Melding nr. 49 (2008-2009) Framtidas museum - Forvaltning, formidling og fornying», har hatt stor betydning for utviklinga av Museums Norge, men dessverre er samarbeid mellom museumsinstitusjonene og frivilligheten omtrent ikke nevnt. Dette til tross for

at det er en kjensgjerning at frivillighet har betydd svært mye for museumsarbeidet til alle tider.

Det er ikke tidspunktet for å henge seg opp i tidligere museumsutredninger og offentlig museumspolitikk, men det er likevel verdt å merke seg hvordan frivillig innsats ble vurdert og omtalt for om lag 10 år siden. Vi finner ordet frivillige bare en gang, nemlig under «Faglig museumsnettverk - Nasjonalt nettverk for luftfart», som består av «museer...Luftfarthistoriske foreninger og flyklubber...» og det ansvarlig museum: Norsk luftfartsmuseum «samarbeider med en lang rekke museer, institusjoner, frivillige organisasjoner og enkelt personer»

Det bør også nevnes at det i Nasjonalt museumsnettverk for medisinsk historie, der Norsk Teknisk Museum er ansvarlig, har Medisinsk historielag som medlem. Under avsnittet «Faglig aktivitet i museene», som omfatter privatarkiv, fotobevaring, forskning og formidling, finner vi ikke noen referanse til frivillighet.

Derimot kan vi lese under avsnittet «Mer profesjonelle museer - Økende faglig samarbeid» at det dukker det opp en statistikk over antall årsverk, der også frivillige er registrert. Her er frivilliges innsats økt fra 141 årsverk i 2001 til 172 årsverk i 2008, en økning på 22%.

Mangelfull museumsstatistikk

I den seinere tid er heldigvis den frivillige innsats blitt gradvis bedre dokumentert, både verbalt og gjennom statistikk. Norsk Museumsstatistikk (Norsk Kulturråd) har dokumentert 203 frivillige årsverk for 2017 og kan vise til at antall årsverk har vært stigende. Det er grunnlag for å anta at antall årsverk er atskillig større. Det må jobbes systematisk med å få en enda bedre museumsstatistikk som ikke minst gir et bedre bilde av den frivillige innsats.

Museumsreformen

Museumsreformen var en dyptgripende reform med en rekke positive resultater når det gjelder kvalitet og profesjonalitet. Men denne har ikke bidratt til økt verdsetting av de frivilliges innsats. Ved en rekke museer har det blitt større skille mellom profesjonelle og frivillige aktører. Det er et problem og det må det gjøres noe med.

Generelt er det stort engasjement hos befolkningen for å ta vare på kulturarven, og spesielt gjennom meget stor lokal interesse. I mange tilfeller er stort frivillig engasjement og innsats helt

avgjørende for drift av museer/bygdetun, sikring av kulturminner, innsamling og sikring av arkivmateriale og gjenstander og ikke minst formidling av vår historie. Men gjennom museumsreformen har en mistet en del av denne lokale forankringen. Hvis en ikke gjennom ny museumsmeldingen makter å gjøre noe med dette, vil Norge bli fattigere på vår verdifulle kulturarv og den frivillige samfunnsverdien vil kunne bli alvorlig svekket.

Venneforeningene er en stor ressurs

Museenes venneforeninger/museumslag har en stor variasjon. Fra velorganiserte store venneforeninger knyttet til de nasjonale og flere regionale store museer til mindre venneforeninger for mindre museer og bygdetun. Det venneforeningene har til felles, og representerer, er et vesentlig demokratiske element, folks rett og mulighet til å delta i arbeidet knyttet til egen historie.

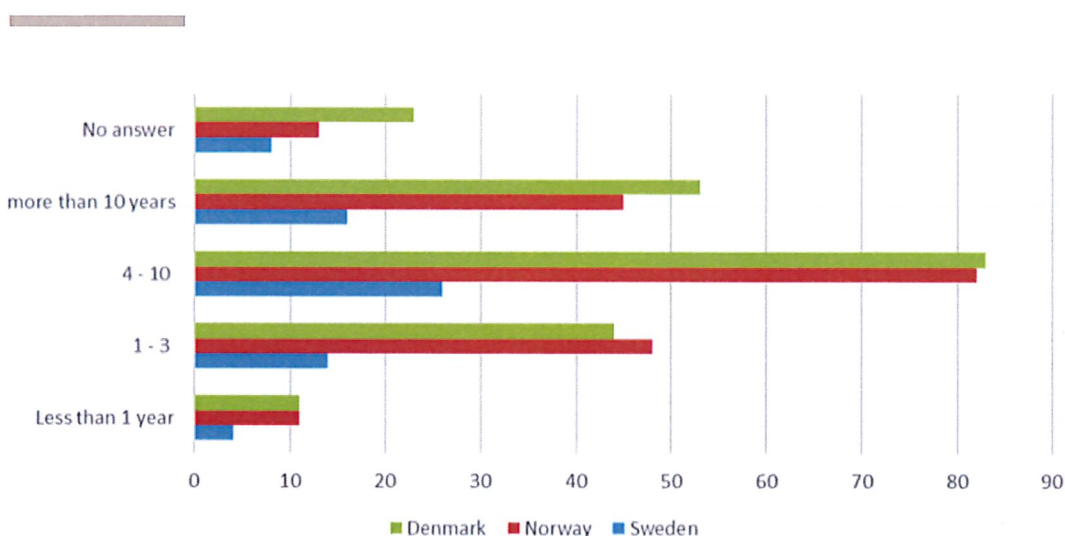
FNM har de siste årene arbeidet med å skaffe en nasjonal oversikt over venneforeninger knyttet til museer. Det representerer et svært stort detektivarbeid å finne dem, siden de ofte er skjult bak de stadig større enhetene som de konsoliderte museene representerer.

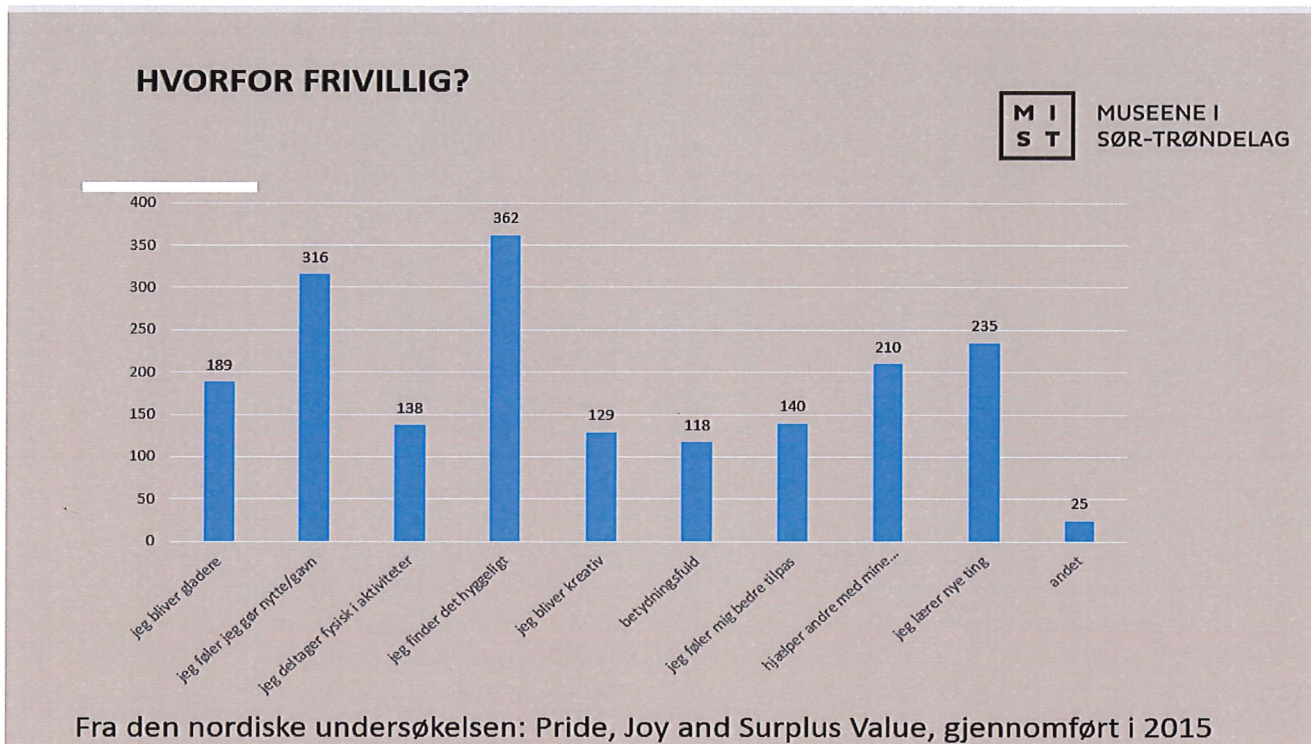
FNM har 58 venneforeninger og gjennom disse representerer vi ca. 20 000 medlemmer. Det siste året har vi klarlagt at det finnes ca. 350 venneforeninger. Men mange av disse og frivilligheten er gjemt og ikke lett å finne. FNM har som mål gjennom sin webside/verktøy/applikasjon å gi en samlet oversikt over venneforeninger i Norge.

FNM har erfart at de frivillige også representerer et stort integreringspotensial. Åpne dager og samlinger gir en annen og nye muligheter til å forme og utvikle nye sosiale og faglige nettverk.

ANTALL ÅR BRUKT SOM FRIVILLIG

M I S T MUSEENE I SØR-TRØNDELAG

Presentasjon 24. januar 2020 på regional samling i Trondheim ved Ann Siri Garberg.

Hvilke rolle/plass skal frivilligheten ha i framtidens museumsorganisering?

FNM vil stille et helt sentralt spørsmål:

«Skal det offentlige, som yter store summer til museumsdrift, anbefale evt. pålegge alle museene å legge forholda til rette for frivillig innsats, slik at dette kan inngå som en helt naturlig del av museets strategi og organisasjonsplan eller skal det være opp til det enkelte museums styre eller direktør, når institusjonen føler behov for det eller har nytte av det?»

Det er etter vårt skjønn svært viktig å finne en balansegang slik at frivillighetsaspektet opprettholdes og at en ikke er avhengig av tilfeldige beslutninger i museets ledelse. På dette området bør det sikres et godt samvirke med museet. Men samtidig er det klart at en venneforening el. ikke er en del av museet formelle institusjoner. Venneforeningen er en egen selvstendig organisasjon med eget organisasjonsnummer. Men venneforeningene inneholder et vesentlig demokratisk element som innebærer folks rett og mulighet til å delta i arbeidet knyttet til egen historie.

Tilsluttet Norges Kulturvernforbund

Internasjonale Council of Museums (ICOM) peker på betydningen av at museenes styrende organer skal ha skriftlige retningslinjer for frivillig arbeid som fremmer et positivt forhold mellom frivillige, medarbeidere og museets ledelse/stab.

Norsk museumsvesen, Norsk kulturråd, museumsorganisasjoner og frivilligheten må i fellesskap utarbeide en strategi for frivilligheten, jfr. «Riksantikvarens strategi for samarbeid med frivillige organisasjoner 2018-21» med viktige stikkord som:

- Riksantikvaren skal støtte lokalt engasjement
- Utvikle samspill med frivillige
- Bidra til sterke organisasjoner, åpen dialog/samhandling, synliggjøre betydningen, årlige møter, utvikle kompetanse, spre kunnskap om organisasjonene m.m.

En slik drøfting og gjennomgang, må sørge for at det sikres et aktivt samvirke mellom museets faglig og administrative ledelse og frivilligheten. Dette må skje gjennom en oppgave- og ansvarsfordeling og ikke minst gjennom en åpen prosess, som sikrer en forankring til museets ulike organ og legger grunnlaget for gjensidig respekt og forståelse. Vi forventer at norske museer med offentlig finansiering, har en mest mulig åpen struktur og legger forholdene til rette for at publikum, lokal befolkningen og frivillighet, sikres en reell mulighet for å bli informert og inviteres til å delta i forskjellig arbeid og sikre innflytelse når det gjelder valg av styrende organer.

Venneforeningenes innsats representerer en betydelig ressurs og samfunnsverdi for mange museer, ikke minst gjennom omregnet i lønnsutgifter. Det burde være helt naturlig at venneforeningens innsats utløste økt offentlig støtte til det aktuelle museum, j.fr gaveforsterkingsordningen. Alle har ikke «rike onkler», men dyktige og innsatsvillige venner.

En spesiell utfordring, men også muligheter, er knyttet til regionreformen. Her vil flere oppgaver og mer myndighet overføres til fylkeskommunen. De har allerede organ som fokuserer på samspill mellom ulike aktører i kulturarbeidet, også knyttet til museums- og kulturvernsektoren.

Frivillighet krever også organisering og ressurser

Frivillighetens organisasjoner må også sikres et økonomisk grunnlag, da det er svært viktig å ha en organisasjon som fungerer på alle nivå: sentralt, regionalt og lokalt.

Tilsluttet Norges Kulturvernforbund

Forbundet for norske museumsvenner drives helt uten offentlige tilskudd. Alt arbeid utføres av styret på frivillig basis. Det fører til at FNM ikke kan fungere tilfredsstillende som felles organ for norske museumsvenner, slik det er nedfelt i våre lover. Manglende administrativt grunnlag og ressurser er en klar begrensning for FNM til å utnytte de muligheter som ligger i å gjennomføre prosjektfinansierte tiltak. Uten en viss ressurs til administrasjon, er det ikke mulig å fungere tilfredsstillende for saken og våre medlemsforeninger.

FNM skal blant annet:

- *formidle informasjon og statistikk om medlemmenes arbeid til offentligheten*
- *være pådriver overfor sentrale myndigheter når det gjelder museumssektoren*
- *bidra til og bistå ved etablering av medlemsforeninger*
- *etablere kontakt og formidle informasjon mellom medlemmene*
- *arrangere faglige møter og seminarer mv*
- *vektlegge den kulturelle betydningen av museumsarbeidet*

Dette har blant annet vist seg i vårt arbeid for å sikre at alle venneforeningene får glede av momskompensasjon. FNM har siste året bidratt til at flere venneforeninger har fått overført kjærkomne midler etter felles søknad om momskompensasjon. Venneforeninger med omsetning under kr. 100 000 kan ikke søke på egen hånd.

Sluttord

Vi vil poengtere følgende momenter i arbeidet med museumsmeldingen og oppfølgingen av denne:

- Det er folks rett til å ha mulighet å delta i arbeidet knyttet til egen historie
- Det må legges opp til en åpen prosess og god dialog med frivilligheten i arbeidet med museumsmeldingen
- Frivilligheten må få en større og naturlig plass i museumsmeldingen i tråd med den store samfunnsverdien den representerer
- Det må utarbeide en strategi/en plan for frivilligheten ved museene
- Det må legges et grunnlag for klare oppgaver og ansvarsforhold mellom museene og frivilligheten
- Utvikle et bedre grunnlag for statistikk
- Sikre økte ressurser til museene, frivilligheten og kulturvernsektoren

Tilsluttet Norges Kulturvernforbund

Vi stiller store forventninger til arbeidet med museumsmeldingen, og håper prosessen videre vil bidra til at frivilligheten får en naturlig og god plass i meldingen. Vi bistår gjerne med flere innspill og eksempler på godt samspill mellom museer og venneforeninger.

Med vennlig hilsen

Forbundet for norske museumsvenner (FNM)

Knut Sterud

Styreleder